Taakgroep Agrarisch Beheer
Leidraad 3.0 - Inzet ANLb groeimiddelen 2028

Vastgesteld BAC Landelijk Gebied 29 oktober 2026

Leidraad inzet ANLb groeimiddelen 2028

Opgesteld door Provincies en LVVN-Natuur, i.s.m. BIJ12

Inleiding

In het kader van verdere groei van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) stelt het Rijk voor het beheerjaar 2028 opnieuw extra middelen beschikbaar (zie figuur 1 in de bijlage). Vooruitlopend op beheer is soms inrichting en aanleg nodig; daarvoor stelt het Rijk aparte budgetten beschikbaar. Deze derde leidraad beperkt zich tot de uitbreiding van het ANLb voor beheerjaar 2028 en vormt een hulpmiddel voor Provincies en collectieven bij de uitvoering hiervan. Het is de opmaat naar het herziene doelenkader ANLb dat vanaf beheerjaar 2029 gehanteerd zal worden.
De nieuwe middelen zullen in 2028 ingezet worden met focus op het hoofddoel van het ANLb: het creëren en in stand houden van leefgebied voor de doelsoorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Daarnaast kan uitbreiding van het ANLb een nuttige bijdrage leveren aan de soorten uit de Natuurherstelverordening (NHV) en het verminderen van drukfactoren in gebieden met een meervoudige opgaven.

Focus

De inzet van het nieuwe budget in 2028 moet gericht zijn op de verbetering van leefgebieden en omgevingscondities voor ANLb-doelsoorten, binnen de leefgebieden (Open grasland, Open akker en Dooradering) van het ANLb die per Provincie zijn vastgelegd in een Natuurbeheerplan (NBP). Daarbij moet zoveel mogelijk worden gewerkt volgens de aanbevelingen uit de ecologische evaluatie van 2025. Dat betekent vooral inzetten op zwaar en geclusterd beheer (beheer van hoge kwaliteit) [1].
Naast inzet voor weidevogels is een uitbreiding van beheer voor akker- en struweelvogels zeer gewenst. Bij de implementatie worden Provincies en collectieven nadrukkelijk gevraagd om eerst te kijken of het ANLb kan worden uitgebreid op locaties waar overlap bestaat tussen de begrenzingen van leefgebieden in het provinciale Natuurbeheerplan en de gebieden met een meervoudige opgave.

Meekoppelkansen

De NHV, en de Nederlandse invulling daarvan in het Natuurplan dat in 2028 van kracht zal zijn, benoemt naast boerenlandvogels ook graslandvlinders en bestuivers als doelsoorten. Waar mogelijkheden zijn, kunnen koppelkansen in beheermaatregelen worden benut die ook voor deze soorten gunstig zijn (zoals kruidenrijke vegetaties en het beperken van chemische onkruidbestrijding). Herstel en uitbreiding van groenblauwe dooradering zijn eveneens een onderdeel van het Natuurplan dat deels met ANLb-maatregelen gerealiseerd kan worden.

De gebieden met een meervoudige opgave zijn:grutto-kerngebieden, beekdalen, veenweidegebieden, grondwater-beschermingsgebieden en stikstofgevoelige N2000-gebieden. Bij voorkeur vindt uitbreiding in 2028 plaats waar de leefgebieden voor de soortgroepen (Open grasland, Open akker en Dooradering) overlappen met deze gebieden.

[1] In Leidraad 2.0 is een omschrijving van zwaar beheer gegeven. Bedoeld wordt zo min mogelijk in te zetten op licht beheer (legselbeheer en OS-pakketten). In de leefgebieden Open akker en binnen Open Graslandheeft vlakdekkend beheer de voorkeur.

Taakgroep Agrarisch Beheer
Leidraad 3.0 - Inzet ANLb groeimiddelen 2028

De categorieën water en klimaat zijn onderdeel van het ANLb en sluiten in veel gevallen goed aan bij de meekoppelkansen.

Hieronder wordt per gebied benoemd welke locaties worden bedoeld en welk type ANLb-maatregelen bij draagt aan het verlichten van drukfactoren in de gebieden met een meervoudige opgave. Provincies verstrekken collectieven informatie over de ligging van deze gebieden. Samen verkennen beide partijen waar de meekoppelkansen liggen.

Gebieden met een meervoudige opgave

- Grutto-kerngebieden

De leefgebieden van de grutto (en andere weidevogels) zijn:

✓ Concentratiegebieden voor de grutto zoals benoemd in het concentratiegebiedenrapport van SOVON (het agrarisch deel van de broedgebieden).
✓ Aanvalsplan Grutto-gebieden.
✓ Gebieden in en rondom de 25 bestaande VR-gebieden waar instandhoudingsdoelen voor de grutto aan toe zijn gevoegd.

Het gewenste beheer ten behoeve van de grutto is eerder beschreven in Leidraad 2.0 en bestaat met name uit het creëren van mozaïeken met een groot aandeel zwaar beheer [1].

- Beekdalen

De ligging van beekdalen is gebaseerd op de "Kaderrichtlijn Water waterlichamen kaart van de beken", die door Provincies nog aangevuld dient te worden met de bovenlopen / zijbeekdalen. De regionale bepaling van de buitengrenzen wordt door provincies afgestemd met eigen provinciaal beleid en in samenspraak tussen provincie en collectief vastgesteld.

Van de inzet van ANLb voor het verbeteren van beekdal- en waternatuur met bijbehorende doelsoorten profiteert ook het herstel van een goed functionerend beekdalsysteem, met aandacht voor waterkwaliteit (minder af- en uitspoeling), waterberging en een natuurlijker waterregime. Voor het kunnen beheren van het watersysteem is het belangrijk dat beekdalen aaneensluitend lengtedekkend worden beschouwd, dus inclusief aaneensluitende laagten in het beekdal.

- Veenweidegebieden

Onder veenweidegebieden worden de bestaande veengebieden in niet vrij-afwaterende gebieden tot 1 meter boven NAP verstaan. Dit kustvlakteveen is te vinden op de landelijke kaart Meststoffenwetgeving. De regionale bepaling van de buitengrenzen wordt door provincies afgestemd met eigen provinciaal veenweidebeleid en in samenspraak tussen provincie en collectief vastgesteld. In veenweidegebieden is een verhoging van het waterpeil en behoud van blijvend grasland nodig om goede condities voor weidevogels te creëren. Dit draagt ook bij aan klimaatdoelen, veenbehoud, beperking van bodemdaling, waterkwaliteit, hydrologisch herstel en klimaatadaptatie. Bij peilverhoging is aandacht nodig voor erosie van slootkanten, het voorkomen van fosfaatbelasting en is de samenwerking met Waterschappen van belang.

- Grondwaterbeschermingsgebieden

Hieronder vallen de zones die in de provinciale Omgevingsverordeningen zijn aangewezen voor bescherming van grondwater bedoeld voor menselijke consumptie. Deze zones bestaan uit *Waterwingebieden* en *Grondwaterbeschermingsgebieden*. Boringsvrije zones en andere gebieden ter bescherming van het grondwater voor menselijke consumptie vallen hier niet onder.

In grondwaterbeschermingsgebieden kan beheer gericht op het versterken van leefgebieden van de doelsoorten ook bijdragen aan het verminderen van uitspoeling van meststoffen of gewasbeschermingsmiddelen. Ook maatregelen gericht op duurzaam bodembeheer en het vergroten van de sponswerking van de bodem zijn hier nuttig.

Taakgroep Agrarisch Beheer
Leidraad 3.0 - Inzet ANLb groeimiddelen 2028

- Stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

Dit betreft landbouwgrond in en rondom stikstofgevoelige N2000-gebieden zoals benoemd in Leidraad 2.0 en opgenomen in de provinciale NBP's voor 2027.

Als in de nabijheid van aangewezen stikstofgevoelige N2000-gebieden mogelijkheden zijn om leefgebieden voor doelsoorten te versterken, dan kan dit ook bijdragen aan natuurherstel door het verminderen van drukfactoren op het gebied. Zo kunnen beheermaatregelen gericht op kruidenrijk grasland, vogelakkers of het verhogen van het waterpeil ten behoeve van het leefgebied van soorten ook bijdragen aan het verminderen van verdroging en het verminderen van de stikstofdruk op het natuurgebied.

Er wordt gewerkt aan een zoneringsaanpak rondom een groot aantal stikstofgevoelige N2000-gebieden (Kamerbrief 26 juni 2026). Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat de zoneringsaanpak pas in 2029 van kracht wordt, maar uitvoering van ANLb zal ook dan nodig blijven in die gebieden.

Samenvatting

- Bij de inzet van de middelen in 2028 ligt de **focus op de ecologische effectiviteit voor de doelsoorten**. Het verbeteren van de omgevingscondities en het leefgebied van de doelsoorten staat voorop.
- **Gebieden met meervoudige opgaven** profiteren van de inzet. Waar overlap bestaat met ANLb-leefgebieden Open grasland, Open akker en Dooradering wordt in principe voorrang gegeven aan maatregelen in de gebieden met een meervoudige opgave. Ook in beheer binnen de categorieën water en klimaat liggen goede meekoppelkansen in de gebieden met meervoudige opgaven.
- Waar mogelijk kunnen maatregelen worden genomen als meekoppelkans voor nieuwe doelsoorten die op basis van de NHV zullen na 2028 aan het ANLb worden toegevoegd: **graslandvlinders en bestuivers**.

Verwijzingen – webpagina's

- Ecologische evaluatie: Ecologische evaluatie ANLb 2025
- Grutto-gebieden
  - Rapport SOVON-concentratiegbieden (agrarisch deel broedgebieden)
  - Kansgebieden Aanvalsplan Grutto (definitieve indeling bekend bij betrokken Provincies)
  - VR-Natuurgebieden met aanwijzing voor grutto
- Beekdalen: KRW-portaal (alle R watertypen, behalve R7 en R8, door Provincies zelf aan te vullen met bovenlopen / zijbeekdalen)
- Veenweide: Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet vertaald naar een werkbare begrenzing op provinciale schaal.
- Stikstofgevoelige N2000-gebieden: Pagina 25, 60 en 72 van de Monitor Stikstofdepositie in N2000-gebieden (RIVM)

Taakgroep Agrarisch Beheer
Leidraad 3.0 - Inzet ANLb groeimiddelen 2028

Bijlage
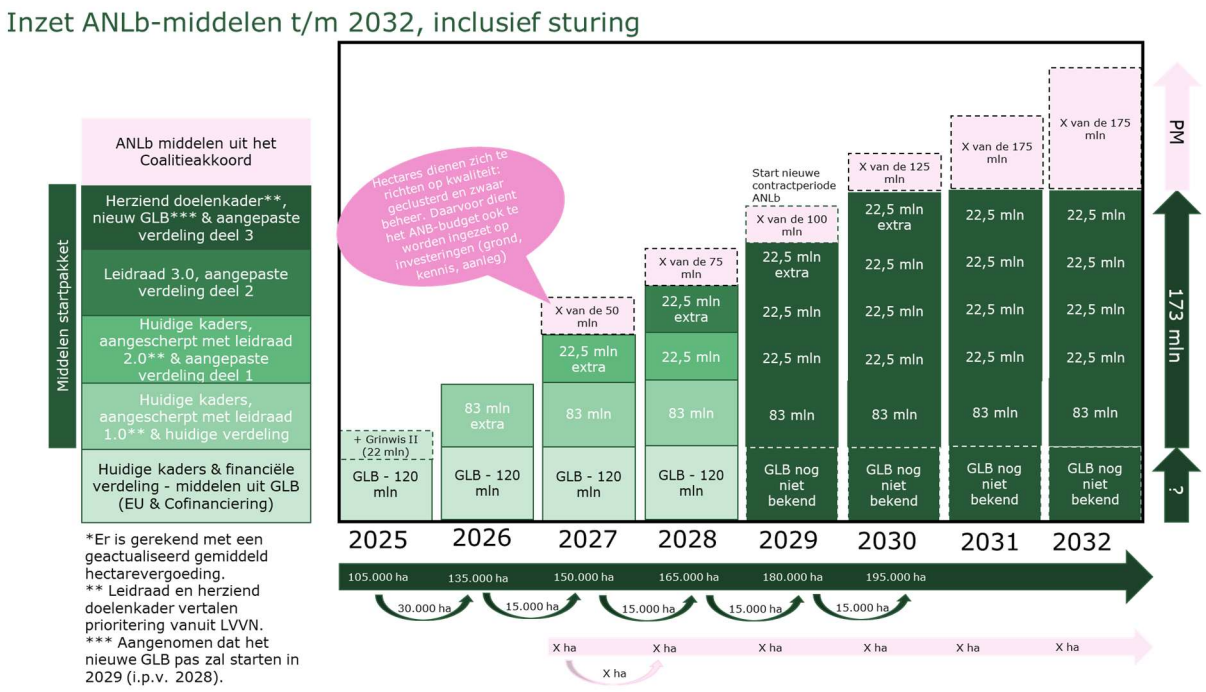
Figuur 1: Inzet van de middelen voor het ANLb van 2025 t/m 2032 (bron: LVVN Natuur).